

Arterielle sår – tidlig opsporing og dokumentation ved TIME CDST

Tine Mortensen - sårsygeplejerske
Karkirurgisk afdeling
Kolding Sygehus

Observer ændringer

Adfærd

Almen tilstand

Smerter

TIME

inspicér – risiko for tryksår

Vær nysgerrig

De næste 30 minutter..

Arteriosklerose - ultrakort

Den karkirurgiske patient

Klinisk beslutningsværktøj til tidlig opsporing

*"Jeg ville ønske mit forløb
havde været kortere"*

Undervejs; "Må man revidere...."

Besked fra Jørgen

Arteriosklerose – hvad er det?

- Kolesterol, fedt og kalk aflejres på indersiden af pulsåren – arterier
→åreforkalkning
- Der kan ikke komme samme mængde blod igennem pulsåren
- 250.000 danskere
- Hver 5. har Peripheral arterial disease (PAD)
- Symptomer ved 50 – 60 årsalderen
- 50.000 danskere har asymtomatisk PAD

Claudicant (CI) eller vindueskigger

Symptomer på perifer arteriel disease (PAD)

- Smerte
- Blegt ben – kan blive rød iskæmisk
- Manglende puls
- Paræstesi
- Nedsat kraft

Risikofaktorer (PAD)

- Alder
- Arvelighed
- Køn
- KRAM
- Diabetes
- Hypertension
- Socioøkonomiske faktorer
- Stress

Hvem møder vi

- Komorbiditeter
 - KOL
 - Nyrepåvirkning
 - Hjertekarsygdome
 - Diabetes
- Ældre
 - Kognitivt svækkede
 - Hørelse
 - Syn
 - Hukommelse
 - Manglende overskud til reaktion på sygdom/forværring

Diagnose

- Trykmåling
- Palpere puls
- Hvad ser vi
- Anamnese
- Billeddiagnostik?

TABEL 1 Fontaines klassifikation.

Stadie	Klinisk præsentation
I	Asymptomatisk
II	Claudicatio intermittens, gangdistance:
A	≥ 200 m
B	< 200 m
III	Hvilesmerter ^a
IV	Ulcerationer, ikke helende sår eller gangræn

a) Karakteriseret som natlige smerter, der opstår i hvile.

Harlev, C. et al(2021) Ugeskrift for læger;
183:V11200844 [ufi-11-20-0844-File006-digital](https://ufi-11-20-0844-File006-digital.ugeskriftet.dk)
(ugeskriftet.dk)

KONSERVATIV BEHANDLING

- ▶ KRAM faktorer
- ▶ Gangtræning - kollateraler
- ▶ Medicin
 - ▶ Diabetes
 - ▶ Blodtryk
 - ▶ Lipider

Claudicatio påvirker livet

- At være til ulejlighed
- At have smerter
- At savne sit gamle liv
- At komme omkring
- At være bekymret for følger

risiko for forværring ifht

Fontaines beskrivelse

Else får et sår

- 65 årig kvinde
- Ødem af højre ben
- Udvikler sår
- Egen læge efter et par uger
- Henviser til Karkirurgisk ambulatorium
- Kommunal sygeplejerske
- Oprettes på telemedicin

- Forundersøgelse to uger efter henvisning
- Ingen smerter
- Manglende blodforsyning → billeddiagnostik
- To uger senere konference

- En uge efter konference er der svar på scanning
- Aflyses pga sygdom
- Else får sygeplejerske til at ringe ind dagen efter aflysning
- Det smerter
- Forværring af sår
- Indlægges akut

Opsporing af forværring

- Kunne vi have forkortet forløbet
- Undgået pneumoni
- Undgået tryksår
- Udskrevet i bedre tilstand

Ændret evne til at varetage egenomsorg

smerter

Trækker sig

Adfærd

Sovemønster

Sårbunden

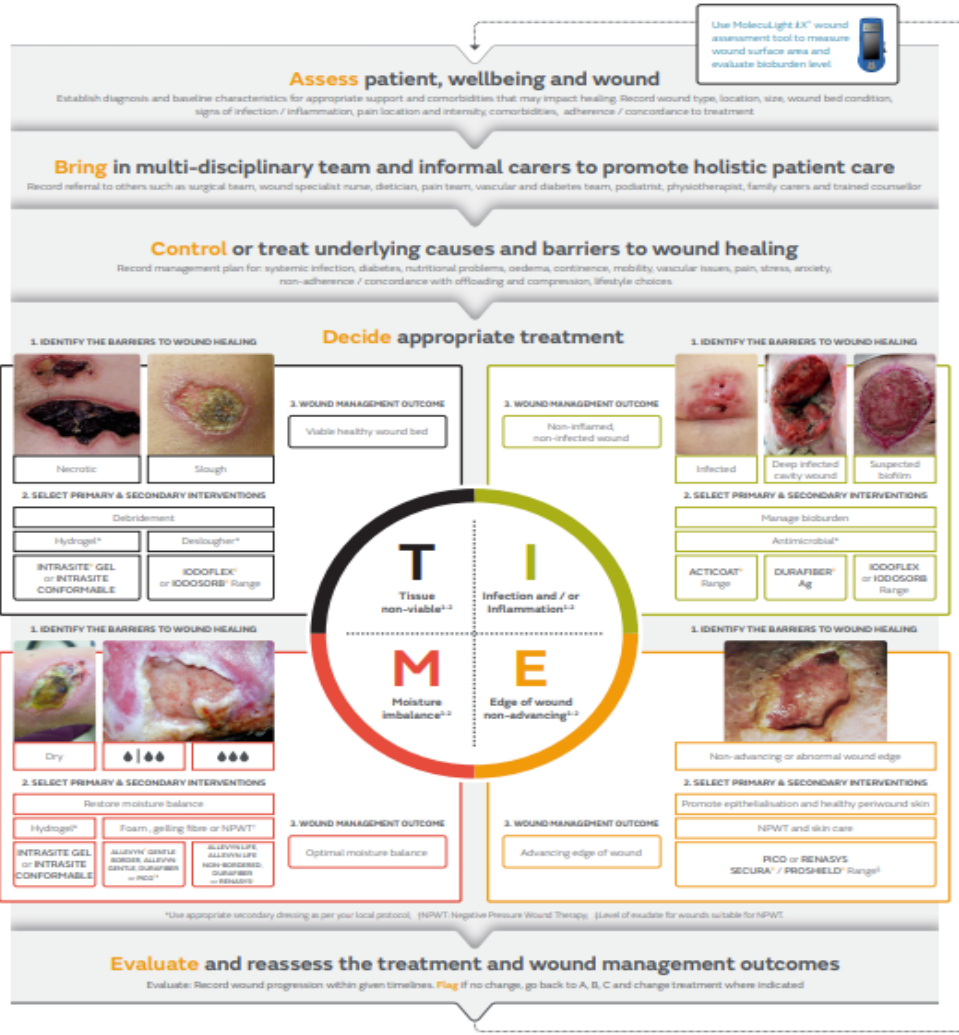
DET SKER IGEN.....

- ▶ Kontrol 10 dage efter udskrivelse
 - ▶ Forværring
 - ▶ Cicatricedefekt
 - ▶ Hvilesmerter
 - ▶ Sidder i stolen om natten
 - ▶ Sårforværring
 - ▶ Trækker sig
 - ▶ Else har ikke kontaktet os – ved ikke hvorfor
-

Klinisk støtteværktøj – kroniske sår

T.I.M.E. clinical decision support tool

Kilde: Moore, Dowsett: [TIME CDST: an updated tool to address the current challenges in wound care - PubMed \(nih.gov\)](#)

Jørgen med TIME CDST

A:

80 årig mand

Diagnose: KOL, PAD venstre underben med symptomer gennem 4-5 måneder. Gangdistance 15 - 30 meter, hvilesmerter – sover i en stol

Ødematøst underben og smertefuldt sår spontant opstået for 1 måned siden på venstre 1.tå

Der er ses ved forundersøgelsen sår på laterale malleol, samt hælfissur. Dem har Jørgen ikke bemærket
Tåtryk 20 mmHg aktuelle side

Psykisk: velbevaret – imødekommende, vil ikke gerne tale om egen situation ifht symptomer og liv, drejer samtalen væk

Fysisk: går uden hjælpemidler
Gangdistance er begrænset pga smerter venstre underben.
Har ikke gået ude de sidste uger

Socialt: bor alene – netværk med venner, naboer

KRAM: BMI 27, ryger 5 cigaretter dagligt, alkohol 0, aktuelt ingen motion

TIME CDST: B og C

B

- Egen læge
- Karkirurgisk sårambulatorie
- Henvises til kommunalsygeplejen

C

- Nedsat blodforsyning
- Ødem
- Ryger
- Adfærd ifht situation m. smerter og sår

D: decide

TIME beskrivelse venstre 1. tå

Der ses moderat ødem af venstre underben fra fod til knæniveau

T: tør nekrose 0,5 x 1,3 cm ikke muligt at vurdere dybde

I: Ingen varme, rødme eller hævelse

M: ingen

E: afgrænsede, tørre, ingen tegn til heling. Omgivelser ses med bleghed - marmorering

Sårbehandling: ingen revision – vævet kan ikke understøtte heling

Der lægges tør tube

Op starte kommunalsygepleje

Henvielse billeddiagnostik

kontrol 3 uger

E - evaluate: Planlagt kontrol 3 uger efter

Forværring af sår og smerter
Fra bleg til rød fod
Har været til scanning –
afventer svar
Indlægges akut

Laterale malleol

Ved første besøg

T: gul fibrin 0,7 x 0,8 cm, ej muligt at vurdere dybde

I: ingen rødme, varme eller hævelse.

Inflammationsrødme af omgivelser

M: let, brunlig

E: afgrænsede

Ved andet besøg

T: gul og brunlig nekrose 2 cm diameter

I: rødme

M: kraftig

E: ødem, maceration

På TIME af såret på 1. tå er såret fortsat tørt, men tiltaget i størrelse. Hælfissur tiltaget og nytilkomne sår

Tidlig opsporing – vi ser på A

A:

Tilkommet flere sår, yderligere ødem, tegn til infektion

Kognitivt: manglende overskud til samtale

Adfærd: opgivende, manglende øjenkontakt, lider

Fysisk: udfordret ved forflytning, sidder uroligt, bleg og blank ansigt, udfordret respiratorisk

Opblussen af KOL

Øget hjælp fra naboer til indkøb, mad mm

B:

Kommunalsygeplejen

Karkirurgisk afdeling

Lungemedicinsk

Hjertemedicinsk

C:

KOL i opblussen

Ødem

Iskæmi

Smerter

LAD OS SPILLE HINANDEN BEDRE

- ▶ Ændringer; sår, adfærd, smerte, funktioner
 - ▶ Inspicér fod/ben
 - ▶ De handler ikke selv
 - ▶ *”Jeg ville ønske mit forløb havde været kortere”*
-

Referencer

- Bæksgaard, N. Netdokter Åreforsnævring Åreforsnævring (Åreforkalkning) – Netdoktor
- Bermark, S., Østergaard Melby, B.(red) Sår og sårbehandling-en grundbog i sygeplejen 2.udg. Fagl's forlag Kbh 2021
- Dahl, M., Boeriis Leth Mikkelsen, R., Jakobsen, S.(red): Håndbog i sygepleje- karkirurgi. Fagl's forlag, Khb 2023
- Egberg, L. et al Experiences of living with intermittent claudication. Journal of vascular Nursing vo. 30 issue 1, march 2012 pp 5-10
- Gottrup, F., Karlsmark, T., Sår: baggrund, diagnose og behandling. 2. ugv. 2017 Munkksgaard, Kbh
- Harlev, C. et al(2021) Ugeskrift for læger; 183:V11200844 [ufl-11-20-0844-File006-digital \(ugeskriftet.dk\)](#)
- Johansen E., Struktureret vurdering af sår med TIME-modellen | Sygeplejersken, DSR | Sygeplejersken 2012, nr. 6
- Moore, Dowsett: TIME CDST: an updated tool to address the current challenges in wound care - PubMed (nih.gov)
- Pilmark, V. 2019 Patienter med claudicatio intermittens mangler tilbud om træning (fysio.dk)
- Børge må selv betale: Kæmper for at bevare sin førlighed og undgå operation | TV 2 Fyn